

PROSVETNI DEL

Ivana Kobilca: Pomponke (1926)

Ivanka Kobilca in njena umetnost

Stanko Vurnik

Za Ažbetom in Groharjem nam je vzela smrt iz kroga impresionistične generacije slovenskih slikarjev dne 4. decembra 1926 še Ivanko Kobilco. Bila je vredna umetniška individualnost; v naši zgodovini bo gotovo vedno imela častno mesto poleg umetnikov Ažbeta, Jakopiča, Groharja, Jame, Sternena, do neke mere ji je celo treba priznati prvenstveno vlogo v razvoju slovenskega impresionizma, kakor bomo poskusili dokazati v nadaljnjem. Med ženskami pa, ki so kdaj s čopičem bogatile našo umetnostno tvorbo, ji moramo nedvomno priznati najčastnejše mesto poleg Henrike Langus in Kobilčine učiteljice Ide Künl.

V nastopnem bi hotel dodati probec k studiju njene umetnostne fiziognomije, v kolikor se mi je ta razkrila v pogovorih z umetnico. Seznanil sem se bil z njo leta 1922., ko me je poslal k njej urednik ZUZ, naj bi za to revijo sestavil in zapisal njene umetniške spomine. Pri tem zapisovanju me je zelo zanimala podrobna psiha njene stila, toda, žal, na svoja neposredna vpra-

šanja sem skoro vedno dobil le redko dovoljen odgovor in še ta je bil najččešče megleno subjektiven. Često mi je umetnica - zatrjevala, kako težko je izvajajočemu umetniku, ki zgolj intuitivno ustvarja, govoriti o lastni umetnosti, do katere nima nobene distance, in še težje, dati o svojem instinktivnem delu »racionalistično-intelektualističen« odговор na razna vprašanja »zakaj«. Mislim, da je ta poteza v duševnosti Kobilce nekako simptomatična za subjektivno snujoče umetnike sploh. Tako sva s Kobilco v skupni redakciji sestavila članek v 3/4 številki ZUZ leta 1925., v katerem, žal, njena umetnostna fiziognomija ni tako plastično izbrušena, kakor bi si človek želel.

Tako sem se bil s Kobilco globlje seznanil in zadnja tri leta me je često povabila k sebi »na črno kavo«, pri kateri sva pretresala aktualne umetnostne in umetniške dogodke, vodila debate umetnostnoteoretskega značaja in obravnavala njena baš najnovejša dela, često v prisotnosti njene nečakinje, gdčne Mire, tudi slikarice. Pri teh obiskih in pogovorih se mi je, mislim, do neke mere razkrila njena umetniška osebnost in umetnostni nazor, o katerem naj sedaj pišem po spominu kot skromen donesek onemu, ki bo kdaj studiral njeno umetnost ali morda sploh psiho impresionizma, vsekakor pa naj bo ta spis mal komplement ali komentar njenim memoarom.

Malo žensk poznamo, ki bi bile s tako naravnost drznim, moškim mladostnim ognjem vrvele po svetu za svojim umetnostnim idealom kakor Kobilca. Primerjati jo moremo v tem oziru z Veselom, Petkovškom, Ažbetom. Komaj osemnajstletna je imela v sebi toliko samostojnosti, da se je utaborila na Dunaju, kjer je energično začela — pri starih (Tintoretto, R. Reutch, Greuze). Kmalu pa se je znašla v Monakovem, kjer se je temperamentno pridružila modernemu pokretu, vendar se je kmalu orientirala in nepričakovano hitro jo je zaneslo v Pariz, kjer je slutila vroče srce nove umetnosti. Še od tam jo je vleklo v Barbyzon, njeno zibelko, in baš tam je hotela slikati, kjer se je bila začela revolucija, kateri se je tudi ona priključila že prej. Odtod jo je zaneslo potem v Zagreb in dolga leta ji je bila domovina Bosna, potem Berlin.

Nobene napačne ženske sramežljivosti ne najdemo pri njej ali ženskam lastne konservativnosti, napredovala je s trdo energijo venomer kakor cel mož in komaj devetindvajsetletna je poznala malone vse večje nemške umetnike svojega časa in več francoskih in dosegla od Narodne družbe lepih umetnosti v Parizu častni naslov associée v častni družbi Hodler, Klinger, Hyneis.

V enajstih kratkih letih dela torej napredek in uspeh, kakršnega je malokateri ali morda nihče njenih slovenskih vrstnikov v takem času dosegel. Temperament in zagrizena energija, ki